kan fordreje den ved forordning nr. 2727/75 indførte ordning.

2. Inden for rammerne af den fælles markedsordning for vin tilstræber Fællesskabet at begrænse de vinstoksorter, som er bestemt til fremstilling af bordvine, samt fremstilling heraf, fordi deres kvalitet anses for utilstrækkelig. Nationale foranstaltninger, som har til formål at fremme fremstilling af vin af druer til spisebrug, har derfor et formål, som ikke er foreneligt med fællesskabsordningens formål.

3. Artiklerne 3a-3c i forordning nr. 516/77, som blev indsat ved forordning nr. 1152/78, indfører en udtømmende fællesskabsordning for produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager, herunder også tomater, som har til formål at stabilisere fællesmarkedet ved en fælles pris- og støtteordning, som udelukker enhver anden støtte ydet af medlemsstaterne. Det fremgår heraf, at national støtte, som har til formål at fremme forarbejdningen af tomater, er uforenelig med fællesskabsbestemmelserne.

4. Mandler, hasselnødder og pistacienødder er omfattet af forordning nr. 1035/72, som det fremgår af dens artikel 1 sammenholdt med den fælles toldtarifs pos. 08.05 A, B og D.

I sag 169/82

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER, ved juridisk konsulent Gianluigi Campogrande, som befuldmægtiget, og med valgt adresse hos Oreste Montalto, Kommissionens juridiske jeneste, Jean Monnet-bygningen, Kirchberg,

sagsøger,

mod

DEN ITALIENSKE REPUBLIK, ved befuldmægtiget A. Squillante, leder af den juridiske tjeneste og tjenesten for traktater og lovgivningsanliggender, repræsenteret og bistået af avvocato dello Stato O. Fiumara, og med valgt adresse i Luxembourg på Italiens ambassade, 5, rue Marie-Adélaïde,

sagsøgt,

hvorunder der er nedlagt påstand om, at det konstateres, at Den italienske Republik har undladt at overholde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til EØF-traktaten, dels ved at vedtage lovene for regionen Sicilien nr. 47 af 27. maj 1980, nr. 49 af 4. juni 1980 og nr. 83 af 12. august 1980 om støtte til visse former for landbrugsvirksomhed i denne region, dels ved for sent at underrette Kommissionen om de vedtagne love,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten J. Mertens de Wilmars, afdelingformændene T. Koopmans og Y. Galmot og dommerne Mackenzie Stuart, G. Bosco, U. Everling og C. Kakouris,

generaladvokat: P. VerLoren van Themaat
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb samt parternes påstande, anbringender og argumenter kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder

1. I 1980 vedtog og bekendtgjorde regionen Sicilien tre love om indførelse af foranstaltninger til fordel for visse former for landbrugsvirksomhed i regionen. Lov nr. 47 af 27. maj 1980 indeholder »bestemmelser af økonomisk art til udarbejdelse af budgettet for finansåret 1980 og for treårs-perioden 1980-1982« (regionen Siciliens lovtidende nr. 24 af 27. 5. 1980, s. 135). I artikel 10 i lov nr. 47 bestemmes det, at de i artiklerne 15, 16, 17 og 20 i lov nr. 22 af 18. juli 1974 om »ekstraordinære foranstaltninger til fordel for den sicilianske økonomi« (regionen Siciliens lovtidende nr. 35 af 24. 7. 1974, s. 593) skal forlænges. Disse foranstaltninger består i en fast støtte til producenter af hård hvede, som leverer deres produktion til »frivillige lagre« oprettet af andelsforetagender, producentsammenslutninger og lignende sammenslutninger.

Lov nr. 49 af 4. juni 1980 vedrører »hasteforanstaltninger til fordel for andelsforeninger af vinproducenter« (regionen Siciliens lovtidende nr. 26 af 4. 6. 1980, s. 139).

Endelig indeholder lov nr. 83 af 12. august 1980 »supplerende bestemmelser for land- og skovbrug« (regionen Siciliens lovtidende nr. 38 af 23. 8. 1980,

s. 226). I artiklerne 2 og 3 bestemmes, at der skal ydes støtte til levering af druer til spisebrug til andelsforetagender med henblik på vinfremstilling. Artiklerne 8 og 9 omhandler støtte til tomater bestemt til forarbejdning til fordel for producentsammenslutninger og de andelsforeninger, producenterne er medlemmer af. Ligeledes bestemmes det i samme lovs artikler 10 og 11, at der ydes lavt forrentede lån til konservesfabrikker, som er etableret i regionen Sicilien, og som forpligter sig til at betale købsprisen for sicilianske tomater inden for en kort frist. Ifølge artikel 12, stk. 1, i lov nr. 83 ydes der desuden støtte til producenter af citrusfrugter, som er medlemmer af andelsforeninger, ligesom der i henhold til artiklerne 15 og 17 ydes støtte til mandler, hasselnødder og pistacienødder, der leveres til andelsforeninger og andelshavere samt til producentsammenslutninger med henblik på kollektiv høst, oplagring og salg af disse produkter.

2. I overensstemmelse med EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, blev Kommissionen, ved skrivelse af 24. juni 1980 fra Italiens faste repræsentation ved De europæiske Fællesskaber, underrettet om forslagene til lovene nr. 47 og 49, skønt lovene allerede var vedtaget af den regionale lovgivende forsamling og stadfæstet af den regionale præsident henholdsvis den 27. maj 1980 og den 4. juni 1980. Tilsvarende blev der givet underretning om forslaget til lov nr. 83 ved skrivelse af 3. oktober 1980, skønt loven allerede var blevet stadfæstet den 12. august 1980.

3. Kommissionen var af den opfattelse, at den forsinkede underretning om de pågældende love var et brud på EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, og at visse af lovenes bestemmelser var i strid med fællesskabsbestemmelserne om de fælles landbrugsmarkedsordninger. Den opfordrede derfor ved skrivelse af 19. juni 1981 den italienske regering til at fremsætte sine bemærkninger med hensyn til lovene nr. 49 og 83 og fastsatte en svarfrist på fire uger; med hensyn til lov nr. 47 fastsattes ved skrivelse af 8. oktober 1981 en frist på 14 dage.

Den italienske regering svarede ved telex, den 13. oktober 1981 for lovene nr. 49 og 83, og den 30. oktober 1981 for lov nr. 47.

I svaret udtaler den italienske regering sig generelt til fordel for de vedtagne foranstaltningers forenelighed med fællesskabsbestemmelserne. Kun med hensyn til artiklerne 9, 10 og 11 i lov nr. 83 forsikrer regeringen, at den vil gribe ind over for de regionale myndigheder for at undgå en forlængelse af interventionsforanstaltningerne.

4. Da Kommissionen ikke var tilfreds med den italienske regerings svar, meddelte den ved skrivelse af 5. februar 1982 Den italienske Republik en begrundet udtalelse, som var blevet fremsat den 29. januar 1982 i henhold til EØF-traktaten 169, og opfordrede den til at efterkomme udtalelsen inden to måneder. I den begrundede udtalelse gav Kommissionen en detaljeret redegørelse for, hvorfor pågældende loves forskellige bestemmelser antoges at være uforenelige med de relevante fællesskabsforordninger.

Den italienske regering svarede ved skrivelse af 28. april 1982, at landbrugsministeriet over for regionale repræsentanter havde understreget, at det var nødvendigt at suspendere gennemførelsen af støtten og interventionsforanstaltningerne og at afholde sig fra at forlænge dem.

Ministeriet pålagde også de regionale myndigheder fuldt ud at tilpasse den sicilianske landbrugslovgivning til fællesskabsbestemmelserne. Når tillige henses til, at Siciliens regionale myndigheder ved skrivelse af 24. marts 1982 formelt havde forpligtet sig dels til at suspendere igangsættelsen af nye procedurer for at gennemføre de påklagede foranstaltninger, dels til at foretage en fornyet undersøgelse af den gældende lovgivning, fandt den italienske regering, at den havde efterkommet den begrundede udtalelse.

II — Parternes påstande

1. Ved stævning af 10. juni 1982, registreret på Domstolens justitskontor den 15. juni 1982, har *Kommissionen* nedlagt følgende påstande:

1. Det statueres, at Den italienske Republik ved

   a) først at give underretning om forslagene til lovene for regionen Sicilien nr. 47 af 27. maj 1980, nr. 49 af 4. juni 1980 og nr. 83 af 12. august 1980 efter lovenes vedtagelse

   og

   b) indføre interventionsforanstaltninger til støtte for landbruget, nemlig de foranstaltninger, der er omhandlet i artikel 10 i den sicilianske regionallov nr. 47 af 27. maj 1980 og i artiklerne 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 15 og 17 i den sicilianske regionallov nr. 83 af 12. august 1980 har undladt at overholde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til henholdsvis EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, for så vidt angår den i punkt a) anførte overtrædelse, og EØF-traktatens artikel 5 sammenholdt med forordningerne (EØF) nr. 2727/75 af 1. november 1975, nr. 337/79 af 5. februar 1979, nr. 516/77 af 14. marts 1977, nr. 1035/72 af 20. maj 1972 og nr. 1360/78 af 19. juni 1978 for så vidt angår de under punkt b) nævnte overtrædelser.

2. Den italienske Republik tilpligtes at afholde sagens omkostninger.

2. *Den italienske regering* har nedlagt påstand om, at Domstolen, efter i fornødent omfang at have taget til efterretning, at underretning om støtteforanstaltningerne har fundet sted, omend for sent, i øvrigt frifinder sagssøgte.

III — Skriftveksling

Skriftvekslingen er forløbet forskriftsmæssigt. Domstolen har efter at have hørt generaladvokaten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

Den har imidlertid opfordret Kommissionen til skriftligt at besvare et spørgsmål; opfordringen er blevet efterkommet inden for den fastsatte frist.

IV — Parternes anbringender og argumenter

A — Overtrædelsen af traktatens artikel 93, stk. 3

1. *Kommissionen* har gjort gældende, at underretningen om forslag til love, hvorved der indføres støtte, efter at disse love er vedtaget og stadfæstet, er et brud på EØF-traktatens artikel 93, stk. 3. Forsinkelsen har i Kommissionens øjene været systematisk i betragtning af, at den har gentaget sig tre gange i løbet af fire måneder og har bevirket, at Kommissionen er blevet stillet over for et fait accompli. Det pågældende traktatbrud er så meget desto mere alvorligt, som det er blevet gentaget senere ved en manglende underretning om et nyt forslag til lov om forlængelse, der blev stadfæstet som lov nr. 97/81. Kommissionen mener, at

Domstolens indskriden over for de påtalte handlinger er den eneste egnede foranstaltning, der kan beskytte fællesskabets interesser i dette tilfælde.

2. *Den italienske regering* har heroverfor anført, at den forsinkede underretning er et isoleret undtagelsestilfælde og ikke indgår i en sædvanlig, gentagen og fortsat adfærd. Efter sagsøgtes opfattelse er det tvivlsomt, om der er sket et brud på artikel 93, stk. 3, ved den forsinkede underretning, og sagsøgte har forklaret, at der er tale om en samlet forenkling, som indgår i budgetplanlægningen ved hjælp af væsentlige forlængelser af foranstaltninger, der allerede bestod, og som er kendt og udbestridt på fællesskabsniveau.

Med hensyn til underretningen om forslaget til lov nr. 97 har den italienske regering hævdet, at den i EØF-traktatens artikel 93 fastsatte procedure er blevet overholdt.

B — De vedtagne loves foreneelighed med fællesskabsbestemmelser om de fælles landbrugsmarkedsordninger

1. *Kommissionen* har i stævningen anført, at de sicilianske regionallove indeholder bestemmelser, som er i strid med de fælles landbrugsmarkedsordningers system.

Kommissionen har navnlig anført følgende:

a) Ved artikel 10 i lov nr. 47 om forlængelse af de foranstaltninger, der allerede blev indført ved regionallov nr. 22 af 18. juli 1974, indføres støtte til producenter af hård hvede, som der ikke er hjemmel til i fællesskabsbestemmelserne om hård hvede (forordning nr. 2727/75, EFT L 281 af 1. 11. 1975, s. 1). Da fællesskabsbestemmelserne på området er tænkt som et fuldstændigt og udtømmende system, der udelukker enhver supplerende kompetence for medlemsstaterne til på eget initiativ at gribe ind i prisdannelsen på produktionsniveau, er den regionale støtte en ulovlig interventionsforanstaltning på et område, som udelukkende henhører under Fællesskabets kompetence. Dette bevirker, at konkurrencen mellem producenterne fordrejes, at de af EF vedtagne interventionsforanstaltningers effektivitet bringes i fare, og at der indføres et forstyrrende element i den markedsudvikling, som er grundlaget for de tekniske og politiske beslutninger, der skal træffes på fællesskabsniveau til styring af markedsordningen.

b) Artiklerne 2 og 3 i lov nr. 83, som angår udbetaling af støtte ved levering af druer til spisebrug til andelsforeninger med henblik på vinfremstilling, har formål, som er helt i modstrid med formålene med den fælles markedsordning for vin. Fællesskabslovgiver fører en politik (forordning nr. 337/79, EFT L 54 af 5. 3. 1979, s. 1), der går ud på at hæmme fremstilling af vin af druer til spisebrug på grund af det utilstrækkelige kvalitetsniveau for vin fremstillet af druer til spisebrug, mens den pågældende støtte fremmer vinfremstilling af disse druer og under alle omstændigheder er en selvstændig, ensidig foranstaltning truffet af Italien på et område, som fuldt ud reguleres ved en interventionsmekanisme indført af Fællesskabet.

c) Også den støtte til tomater bestemt til forarbejdning, som er fastsat i samme lovs artikler 8 og 9, er ulovlige interventionsforanstaltninger på et område, som er forbeholdt Fællesskabets enekompetence. Kommissionen gør gældende, at denne støtte ikke er hjemlet inden for rammerne af den fælles markedsordning for produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager. Ved forordning (EØF) nr. 516/77 (EFT L 73 af 21. 3. 1977, s. 1) er der indført en fælles støtteordning for produktion af visse forarbejdede produkter, heriblandt også produkter forarbejdet på basis af tomater. Ifølge ordningen ydes der støtte til forarbejdere, som har indgået kontrakter, der sikrer regelmæssige forsyninger til industrien til en mindstekøbspris til producenterne.

d) Artiklerne 10 og 11 i lov nr. 83, hvorefter der ydes fordelagtige lån til sicilianske konservesfabrikker, fordrejer efter Kommissionens mening samhandelen på et område, der er omfattet af den fælles markedsordning ved samtidig at indvirke på konkurrencen mellem tomatproducenter og producenter af forarbejdede produkter, på forsyningerne og på prisniveauet. Dette fremmer i videre omfang, end der er hjemmel for i Fællesskabets politik på området, en landbrugsproduktion, hvis priser udelukkende skal holdes oppe ved interventionsforanstaltninger vedtaget af EF.

Desuden griber denne regionale støtte (der er efter alt at dømme tale om støtte, der ydes i form af fordelagtige lån) ifølge Kommissionen ind i ordningen for betaling af fællesskabsstøtte, idet den gør det muligt for den sicilianske forarbejdningsindustri at opnå udbetaling af fællesskabsstøtte langt hurtigere, end den ville kunne opnå under en markedsordning, der ikke var fordrejet af regionale foranstaltninger.

e) Artikel 12, som omhandler støtte til fordel for citrusfrugt-producenter, som er medlemmer af andelsforeninger, og artiklerne 15 og 17, hvorefter der kan udbetales støtte til produktion af mandler, hasselnødder og pistacier leveret til andelsforetagender mv., samt til producentsammenslutninger, er supplerende og ensidige foranstaltninger, som er uforenelige med fællesskabsforanstaltning vedrørende markedsordningen for frugt og grøntsager, idet de fordrejer konkurrencen.

Stævningen indeholder ingen bemærkninger om lov nr. 49 af 12. august 1980.

Endvidere har Kommissionen bestridt den italienske regerings argument om, at visse af foranstaltningerne er af social karakter og har til formål at begunstige andelsbevægelsen. Dels bevirker dette formål ikke, at foranstaltningerne ikke længere er ulovlige, dels er fremme af andelsbevægelsen inden for landbruget reguleret fuldstændigt og udtømmende ved fællesskabsbestemmelser (jfr. forordningerne nr. 1360/78, EFT L 166 af 23. 6. 1978, s. 1, og nr. 1035/72, EFT L 118 af 25. 5. 1972, s. 1), hvorved enhver ensidig indgriben fra medlemsstaternes side på pågældende område er udelukket.

Endvidere har Kommissionen bemærket, at den italienske regerings erklæring om, at den har grebet ind over for de regionale myndigheder med hensyn til visse af de anfægtede foranstaltninger for at undgå, at de bliver forlænget, er

værdiløs, fordi kun en øjeblikkelig suspension af anvendelsen af de pågældende bestemmelser kan bringe traktatbruddet til ophør for fremtiden.

2. I svarskriftet går *den italienske regering* ikke ind på en realitetsbehandling af de regionale foranstaltninger, da den finder enhver drøftelse klart genstandsløs, efter at de sicilianske regionalmyndigheder har forsikret, at de i de anfægtede love indførte foranstaltninger ikke længere vil blive anvendt, og at hele spørgsmålet vil blive gennemgået på ny med henblik på at tilpasse de regionale bestemmelser til fællesskabslovgivningen. I øvrigt må der efter den italienske regerings mening ske frifindelse under hensyn til, at den allerede har efterkommet Kommissionens begrundede udtalelse til punkt og prikke.

Den omstændighed, at det påståede traktatbrud ikke er blevet bragt til ophør tidligere, har den italienske regering forklaret med, at den begrundede udtalelse kun vedrørte fremtiden og ikke omfattede allerede afsluttede forhold. Desuden er det vanskeligt eller endog umuligt at kræve tilbagebetaling af støtte, som faktisk er blevet udbetalt. I hvert fald har anvendelsen af de anfægtede bestemmelser hidtil været meget begrænset.

Med hensyn til det af Kommissionen anførte om, at den italienske regerings svar på den begrundede udtalelse indeholder »en simpel delvis forpligtelse for fremtiden«, har den italienske regering bemærket, at Kommissionen herved tager fejl, for så vidt der ses bort fra såvel regeringens indgriben over for de regionale myndigheder som de forpligtelser, som de sidstnævnte har påtaget sig i den ovennævnte skrivelse af 24. marts 1982.

Den manglende ændring af bestemmelserne i lovene om støtte har ingen betydning for Italiens overholdelse af sine forpligtelser i betragtning af den forpligtelse, som regionen Sicilien har påtaget sig til ikke at anvende de pågældende bestemmelser. En formel ændring kan kun ske under overholdelse af de fastsatte lovgivningsprocedurer.

Med hensyn til Kommissionens henvisning til, at visse af de kritiserede foranstaltninger er blevet forlænget af regionen ved vedtagelsen af den nugældende lov nr. 97, har den italienske regering bemærket, at den begrundede udtalelse og svaret er fremkommet senere end denne lov, som det ikke har nogen mening at henvise til. I øvrigt angår regionens forpligtelse til ikke at iværksætte de kritiserede foranstaltninger selve interventionerne, og ikke foranstaltningerne, således at den også omfatter de lovbestemmelser, hvorved de forudgående lovbestemmelser forlænges, og som findes i lov nr. 97.

3. I *replikken* har Kommissionen fremført en argumentation, der kan sammenfattes således:

a) Den forpligtelse, som regionen Sicilien har påtaget sig til at suspendere »iværksættelsen af nye gennemførelsesprocedurer«, er ikke tilstrækkelig til at godtgøre, at det påståede traktatbrud ikke længere forligger.

Ifølge Kommissionen bør de gældende bestemmelser i hvert fald med øjeblikkelig virkning ikke længere anvendes på alle bestående retsforhold, dvs. således, at der ikke længere foretages betalinger. Da de pågældende bestemmelser enten ikke fastsætter tidsfrister, eller fastsætter frister alene i henhold til bevillingerne på budgettet for 1980, eller dækker en periode, som kan vare indtil 1982, vil der muligvis kunne foretages nye betalinger ganske uden at opfylde den påtagne forpligtelse. Forpligtelsen vil da gælde hverken forberedelsen eller afslutningen af finansieringsoperationerne vedrørende

årene 1980 og 1981, ligesom en lang række af de pågældende foranstaltninger endvidere — hvis deres anvendelse ikke suspenderes — fortsat vil tillade nye finansieringsoperationer (som ifølge Kommissionens resonnement ikke vil være »nye gennemførelsesprocedurer«).

b) Kun den endelige ophævelse af de pågældende bestemmelser kunne retligt have muliggjort en fjernelse af traktatbruddet, navnlig under en ordning med regionalt selvstyre. Så længe dette forhold ikke er reguleret i den pågældende medlemsstats interne retsorden, er der et modsætningsforhold til fællesskabsbestemmelserne, som, i hvert fald potentielt, kan gribe forstyrrende ind i dennes korrekte og nøjagtige anvendelse. I øvrigt har Kommissionen konkluderet, at i den tid, som er forløbet for at give den pågældende stat tilstrækkelig mulighed for at indlede de interne procedurer for at efterkomme den begrundede udtalelse, er der ikke blevet fremført nogen ny oplysning, som har kunnet bevise sagsøgtes vilje til at efterkomme fællesskabsbestemmelserne.

4. Den italienske regering har i *duplikken* bemærket, at den aldrig har erkendt, at de regionale foranstaltninger skulle være et traktatbrud. Dens indgriben over for de regionale myndigheder betød blot, at der blev skabt mulighed for en fornyet gennemgang af de kritiserede bestemmelser i enighed med Kommissionen. Efter den italienske regerings mening er disse bestemmelser ikke uforenelige med de fælles markedsordningers bestemmelser.

I øvrigt er en formel ophævelse af bestemmelserne efter den italienske regerings mening ikke nødvendig, hvilket endog Kommissionen har erkendt, idet den har udtalt, at det væsentlige er suspension af betalingerne. Den italienske regering har herved præciseret, at suspensionen også har omfattet de procedurer, der allerede er indledt på grund af forberedelsen af transaktionerne, således at alle senere foranstaltninger til udbetaling er blokeret. Der er ikke truffet nogen afgørelse om tilskud i henhold til de kritiserede bestemmelser, hverken i henhold til de kritiserede bestemmelser selv eller i henhold til bestemmelserne i eventuelle love om forlængelse. Den forpligtelse, som regionen Sicilien har påtaget sig, er overholdt og vil blive overholdt, og enhver yderligere formel foranstaltning forekommer i øjeblikket ikke nødvendig.

Dernæst har den italienske regering foretaget en realitetsgennemgang af de kritiserede foranstaltningers forenelighed med fællesskabsretten, idet den dog understreger, at realitetsspørgsmålet ikke kan behandles inden for rammerne af denne sag. Den italienske regering har fremhævet de indførte foranstaltningers formål, som står i forbindelse med den socioøkonomiske sammenhæng (den omstændighed, at det italienske landbrug endnu har karakter af et bondesamfund, fremme af andelsbevægelsen og producentsammenslutninger, ringe muligheder for selvfinansiering, ingen muligheder for at få adgang til normale landbrugslån), og den har under henvisning hertil hævdet, at de pågældende bestemmelser ikke er uforenelige med fællesskabsbestemmelserne. Den har navnlig fremsat følgende bemærkninger:

a) Ved artikel 10 i lov nr. 47 indføres der ikke en ny støtte, men der bekræftes blot en i forvejen bestående støtte, som i øvrigt er meget beskeden og tjener til at opretholde balancen i regionen, og som ikke kan afskaffes uden forstyrrelser.

b) Artiklerne 2 og 3 i lov nr. 83 har til formål at fremme landbrugsandelsbevægelsen ved også gennem producentsammenslutninger at fremme levering af druer til spisebrug til forarbejdning og dernæst til destillation, hvilket er forudset i fællesskabsbestemmelserne.

c) De samme betragtninger gælder også for artiklerne 8 og 9 i samme lov nr. 83; artikel 9, som bl.a. fastsætter et ligeledes meget beskedent bidrag til omkostningerne ved forvaltningen af andelsforetagenderne, vedrører andelsstrukturernes funktion og ikke direkte den pågældende markedssektor.

d) Med hensyn til artiklerne 2, 10 og 11 i lov nr. 83 må de heri fastsatte foranstaltninger anses for at have til formål at lette adgangen til landbrugslån og ikke for støtte ud over fællesskabsforanstaltningerne for vin og tomater. I Fællesskabet er lånebetingelserne forskellige fra det ene land til det andet, og efter den italienske regerings opfattelse er det nødvendigt, mens der afventes en harmonisering på fællesskabsniveau af de gældende nationale støtteordninger, at begrænse rentebyrden for landmændene, som ellers ikke vil kunne optage lån til normale rentesatser; denne praksis er på ingen måde i strid med fællesskabsbestemmelserne.

e) Tilsvarende har den i artikel 12 fastsatte støtte ligeledes til formål at fremme andelsbevægelsen ved at forlænge en regional støtte, der allerede var indført og ikke er bestridt.

f) Artiklerne 15 og 17 forlænger også bestående støtte i en meget ubetydelig sektor, som ikke er omfattet af en fælles markedsordning; den pågældende støtte må snarere betragtes som en intervention for den økologiske ligevægt og miljøet end for en intervention af økonomisk art.

V — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 25. oktober 1983 er der afgivet mundtlige indlæg af Den italienske Republik ved avvocato dello Stato O. Fiumara og af Kommissionen ved G. Campogrande, Kommissionens juridiske tjeneste.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 7. december 1983.

Præmisser

1 Ved stævning indleveret til Domstolens justitskontor den 15. juni 1982 har Kommissionen for De europæiske Fællesskaber i medfør af EØF-traktatens artikel 169 anlagt sag med påstand om, at det statueres, at Den italienske Republik dels, ved først at underrette Kommissionen om forslagene til lovene for regionen Sicilien nr. 47 af 27. maj 1980, nr. 49 af 4. juni 1980 og nr. 83

af 12. august 1980 efter deres vedtagelse, dels ved at indføre interventionsforanstaltninger til fordel for landbruget ved visse artikler i de nævnte love nr. 47 og nr. 83, ikke har overholdt de forpligtelser, som påhviler den i henhold til traktaten.

2 Under den administrative fase i traktatbrudsproceduren i henhold til EØF-traktatens artikel 169 har Kommissionen den 5. februar 1982 over for Den italienske Republik fremsat en begrundet udtalelse, hvori den dels anførte, at »underretningen om forslagene til love om indførelse af støtte efter disse loves vedtagelse og stadfæstelse ... er en tilsidesættelse af EØF-traktatens artikel 93, stk. 3«, dels anførte, at visse bestemmelser i de omhandlede regionallove er i strid med fællesskabsbestemmelserne om de fælles landbrugsmarkedsordninger. Den italienske regering opfordrede til at »træffe de foranstaltninger, der er nødvendige for at efterkomme« udtalelsen inden for en frist på to måneder fra dens meddelelse.

3 Da den italienske regering i sit svar på Kommissionens skrivelse den 19. juni 1981 havde udtalt, at visse af de pågældende foranstaltninger var genstand for en henvendelse til Siciliens regionale myndigheder med henblik på at undgå, at de blev forlænget, bemærkede Kommissionen i udtalelsen, »at kun øjeblikkelig suspension af anvendelsen af de nævnte bestemmelser kan bringe traktatbruddet til ophør for fremtiden. Et løfte om at gøre alt for at undgå en senere forlængelse kan her ikke garantere, at Den italienske Republik opfylder alle de forpligtelser, som påhviler den i henhold til traktaten og fællesskabsinstitutionernes retsakter«.

4 Under sagen har Kommissionen gjort gældende, at Den italienske Republik har begået to former for overtrædelse af de fællesskabsbestemmelser, som hævdes tilsidesat. Dels undladelse af, i strid med EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, rettidigt at give underretning om forslagene til de påtænkte love ved først at give underretning om dem efter deres stadfæstelse, dels indførelse i henhold til visse bestemmelser i disse regionallove af støtte i strid med fællesskabsbestemmelserne om de fælles landbrugsmarkedsordninger. Der må derfor foretages en gennemgang af de to former for påståede overtrædelser.

5 Det må bemærkes, at ifølge traktatens artikel 42 finder bestemmelserne i artikel 93, ligesom for øvrigt alle bestemmelserne i traktatens kapitel om konkurrencereglerne, kun anvendelse »på produktionen af og handelen med landbrugsvarer i det omfang, Rådet beslutter dette inden for rammerne af bestemmelserne« vedrørende landbrugspolitikken.

Undladelsen af at give rettidig underretning

6 Ved artikel 10 i den sicilianske regionallov nr. 47 af 27. maj 1980 og ved lov nr. 49 af 4. juni 1980 samt ved artiklerne 2-3, 8-12, 15 og 17 i den sicilianske regionallov nr. 83 af 12. august 1980 har Italien forlænget visse støtteforanstaltninger for hård hvede, druer til spisebrug, vin, tomater, citrusfrugter og mandler, hasselnødder og pistacienødder.

7 Disse produkter er omfattet af fælles markedsordninger, som er indført ved følgende forordninger:

a) forordning nr. 2727/75 om den fælles markedsordning for korn (EFT L 281 af 1. 11. 1975, s. 1),

b) forordning nr. 337/79 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 54 af 5. 3. 1979, s. 1),

c) forordning nr. 516/77 om den fælles markedsordning for produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager (EFT L 73 af 21. 3. 1977, s. 1) og

d) forordning nr. 1035/72 om den fælles markedsordning for frugt og grønsager (EFT 1972 II, s. 423).

8 Samtlige forordninger indeholder henholdsvis i artiklerne 22, 59, 17 og i artikel 31 en identisk bestemmelse om, at traktatens artikel 93, stk. 3, hvorefter Kommissionen i tide skal underrettes om enhver påtænkt indførelse efter ændring af støtteforanstaltninger, finder anvendelse på fremstilling af og handelen med de pågældende produkter.

9 Herved bemærkes, at den italienske regering selv har erkendt, at der er tale om indførelse af støtteforanstaltninger, og at Kommissionen først blev underrettet om dem, efter at støttelovene var blevet stadfæstet. Den har imidlertid gjort gældende, at de pågældende love må anses for en samlet forenkling, som indgår i de budgetmæssige dispositioner ved væsentlige forlængelser af allerede bestående bestemmelser, som er kendt og ubestridt på fællesskabsplan.

10 Ingen af disse anbringender kan fritage den pågældende stat for den forpligtelse, der er pålagt i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3, til i tide at give underretning om forslag til love om indførelse af støtte.

11 Det følger af det foregående, at Den italienske Republik ved først at give underretning om de pågældende lovforslag efter deres vedtagelse som love nr. 47/80, 49/80 og 83/80, ikke har overholdt de forpligtelser, som påhviler den i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3.

De indførte støtteforanstaltningers materielle forenelighed med fællesskabsbestemmelserne

Formaliteten

12 Den italienske regering har gjort gældende, at den del af søgsmålet, som vedrører den anden form for overtrædelse, må afvises i henhold til traktatens artikel 169, stk. 2, fordi Kommissionen i den begrundede udtalelse bemærkede, at »kun en øjeblikkelig suspension af anvendelsen af de nævnte bestemmelser kan ophæve traktatbruddet for fremtiden«. Den italienske regering har gjort gældende, at de sicilianske regionalmyndigheder efter dens indgriben havde suspenderet anvendelsen af de nævnte bestemmelser, hvormed opfordringen i den begrundede udtalelse er blevet efterkommet.

13 Herved bemærkes, at det fremgår såvel af begrundelsen som af konklusionen i den begrundede udtalelse, at den ikke blot drejer sig om suspension af anvendelsen, men også om den endelige ophævelse af de pågældende bestemmelser. Selv om den sætning, som den italienske regering har påberåbt sig, forekommer i den begrundede udtalelses ordlyd, har den imidlertid ikke den af sagsøgte hævdede betydning. Det fremgår af sagens akter, at den kun

er indsat som svar på den italienske regerings førnævnte tilbud om at gribe ind over for de regionale myndigheder med henblik på suspension af anvendelsen af de pågældende foranstaltninger.

14 Formalitetsindsigelsen vil derfor være at forkaste.

Realiteten

15 Kommissionen finder, at visse bestemmelser i regionallovene nr. 47/80 og nr. 83/80 er i strid med fællesskabsbestemmelserne om de fælles landbrugsmarkedsordninger. Det drejer sig navnlig om artikel 10 i regionallov nr. 47/80 om støtte til producenter af hård hvede, artiklerne 2 og 3 i regionallov nr. 83/80 om støtte til levering af druer til spisebrug til andelsforetagender med henblik på vinfremstilling, samme lovs artikler 8 og 9 om støtte til tomater bestemt til forarbejdning, samme lovs artikler 10 og 11 om fordelagtige lån til regionens konservesfabrikker, samme lovs artikel 12 om støtte til producenter af citrusfrugter, som er medlemmer af andelsforetagender, og samme lovs artikler 15 og 17 om støtte til produktion af mandler, hasselnødder og pistacienødder, som leveres til andelsforetagender.

16 Kommissionen har herved bemærket, at fællesskabsforordningerne udtømmende og fuldstændigt dækker landbrugsmarkedsordningerne for de ovennævnte produkter og den dertil hørende støtte. De pågældende foranstaltninger er således uforenelige med disse forordninger, fordi de er i strid med de af fællesskabslovgiver forfulgte formål og kan fordreje konkurrencen, bringe de af EF vedtagne interventionsforanstaltningers effektivitet i fare og indføre et forstyrrende element i markedsudviklingen.

Foreneligheden af artikel 10 i regionallov nr. 47/1980 med forordning nr. 2727/75

17 Artikel 10 i regionallov nr. 47/1980 bestemmer, at støtten til produktion af hård hvede skal forlænges og delvis også forhøjes. Ifølge Kommissionen er

der ingen hjemmel til støtte af denne art i Rådets forordning nr. 2727/75 om den fælles markedsordning for korn, hvorved der er indført en fuldstændig og udtømmende ordning, der udelukker enhver supplerende kompetence for medlemsstaterne til at gribe ind i prisdannelsen på produktionsniveau.

18 Det fremgår af forordning nr. 2727/75, navnlig af artikel 2, at der indføres en prisordning samt andre foranstaltninger, som har til formål at oprette en enhedsprisordning for korn for hele Fællesskabet. Artikel 10 bestemmer, at der på visse betingelser ydes en støtte til produktionen af hård hvede, hvis størrelse er ens for hele Fællesskabet. Det følger af ordningen, at enhver støtteforanstaltning skal besluttes på fællesskabsplan for at undgå, at dens funktion bringes i fare ved indførelse af supplerende støtte.

19 Følgelig er ydelsen af den pågældende nationale støtte i strid med fællesskabsbestemmelserne og kan fordreje den ved forordning nr. 2727/75 indførte ordning.

20 Det må derfor konstateres, at Den italienske Republik ved at yde en fast støtte til produktion af hård hvede ikke har opfyldt de forpligtelser, som påhviler den i henhold til traktaten.

Foreneligheden af artiklerne 2 og 3 i regionallov nr. 83/80 med forordning nr. 337/79

21 Artikel 2 i denne regionallov bestemmer, at regionen Sicilien yder økonomisk støtte til betaling af renter på landbrugslån, optaget af sammenslutninger af producenter af druer for at yde forskud til medlemmer af sammenslutninger, som leverer deres druer til spisebrug til disse sammenslutningers virksomheder til forarbejdning. I henhold til samme lovs artikel 3 kan det i artikel 2 nævnte forskud kun beregnes til 80 % eller derover af den mindstepris, som Fællesskabet årligt fastsætter for den vin, som fremstilles ved forarbejdning af druer til spisebrug, og som er bestemt til destillation.

22 Kommissionen finder, at denne foranstaltning tilskynder til vinfremstilling af druer til spisebrug og således har den stik modsatte virkning af de formål, der forfølges inden for rammerne af den fælles markedsordning af vin i Rådets forordning nr. 337/79. Under alle omstændigheder er der tale om en ensidig, autonom foranstaltning, der er indført af Italien i en sektor, som udtømmende er reguleret af den fælles interventionsmekanisme.

23 Den italienske regering har derimod anført, at der er tale om en foranstaltning, som har til formål at fremme andelsbevægelsen inden for landbruget ved også at lette levering af druer til spisebrug til den forarbejdning og siden til den destillation, som er fastsat i fællesskabsbestemmelserne.

24 Disse argumenter fra den italienske regering må forkastes. Når artikel 2 fortolkes sammenholdt med artikel 3 i den pågældende regionallov, fremgår det, at forarbejdning af druer til spisebrug af den regionale lovgiver forstås som fremstilling af vin og ikke som destillation, der blot er et senere stadium end vinfremstillingen.

25 Det fremgår bl.a. af betragtningerne nr. 20 og 26 til forordning nr. 337/79, at Fællesskabet tilstræber at begrænse de vinstoksorter, som er bestemt til fremstilling af bordvine, samt fremstillingen af de sidstnævnte, fordi deres kvalitet anses for utilstrækkelig. I denne sammenhæng omtales der også i forordningens niende betragtning destillation af de nævnte vine, som i selve forordningen karakteriseres som forebyggende, »til en købspris, der ikke opmuntrer til at producere vin af utilstrækkelig kvalitet«.

26 Med dette formål for øje udelukkes i forordningens artikel 6, stk. 2, bordvine fra enhver anden interventionsforanstaltning end visse undtagelser, som er fastsat i forordningen selv, og som ikke finder anvendelse her. Artikel 15, hvorefter der skal gennemføres bestemmelser om betingelserne for destillation af bordvine, tilføjer i stk. 2, litra b), at disse betingelser »ikke/ må/ fremme produktionen af vin af utilstrækkelig kvalitet«.

27 I øvrigt indføres der i afsnit 3 forskrifter om produktion og kontrol med nyplantningers udvikling, der i det væsentlige karakteriseres af at indeholde forbud mod dyrkning af vinstoksorter, der ikke er tilladt af Fællesskabet (artiklerne 29 ff).

28 Artikel 57 bestemmer, at i det omfang det er nødvendigt for at støtte markedet for bordvin, kan der træffes sådanne foranstaltninger af Rådet.

29 Af ovenstående gennemgang af fællesskabsbestemmelserne kan det dels udledes, at de er fuldstændige og udtømmende, og dels kan fællesskabsbestemmelserne om interventioner på dette område præciseres.

30 De foranstaltninger, der er fastsat i den pågældende regionallovs artikler 2 og 3, har et formål, som ikke er foreneligt med de ovenfor beskrevne formål med den på det relevante område bestående fællesskabsordning. Det må derfor konstateres, at Den italienske Republik ikke har opfyldt en forpligtelse, som påhviler den i henhold til traktaten.

Foreneligheden af artiklerne 8 og 9 i lov nr. 83/80 med forordning nr. 516/77

31 Ifølge samme regionallov nr. 83/80 artiklerne 8 og 9 ydes der støtte til sammenslutninger af tomatproducenter og de andelsforetagender, som de er medlemmer af, med det formål at fremme forarbejdningen af tomater i konservesfabrikker. Herved har Kommissionen fremført samme klagepunkt som ovenfor nævnt, nemlig at der er tale om et statsligt indgreb på et område, der udtømmende er reguleret af en fælles markedsordning, som navnlig fremgår af forordning nr. 516/77.

32 Den italienske regering erkender vel, at der er tale om støtte, men har gjort gældende, at foranstaltningerne har til formål at fremme andelsbevægelsen uden at gribe direkte ind i den markedssektor, der er reguleret af fællesskabsbestemmelser.

33 Det bemærkes, at artiklerne 3a til 3c i forordning nr. 516/77, som blev indsat ved Rådets forordning nr. 1152/78 (EFT L 144 af 31. 5. 1978, s. 1), indfører en udtømmende fællesskabsordning for produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager, herunder også tomater, som har til formål at stabilisere fællesmarkedet ved en fælles pris og støtteordning, som udelukker enhver anden støtte ydet af medlemsstaterne.

34 Gennemførelsesbestemmelserne til disse artikler er fastsat i forordningens artikel 20, som omhandler fællesskabsorganernes indgriben.

35 Det fremgår således heraf, at den pågældende støtte, som ydes af Den italienske Republik, er uforenelig med de gældende fællesskabsbestemmelser, og at Den italienske Republik derfor ikke har opfyldt en forpligtelse, som påhviler den i henhold til traktaten.

Foreneligheden af artiklerne 10 og 11 i samme regionallov nr. 83/80 med forordning nr. 516/77

36 Ifølge regionallovens artikler 10 og 11 ydes der lån til fordelagtig rente til konservesfabrikker på Sicilien, som forpligter sig til at betale producenterne købsprisen for sicilianske tomater inden fem dage efter varens levering. Ifølge Kommissionen fordrejer foranstaltningen samhandelen og fremmer en større landbrugsproduktion, end Fællesskabets politik på området giver hjemmel for. I øvrigt hævdes denne støtte at gøre det muligt for den sicilianske forarbejdningsindustri at opnå udbetaling af fællesskabsstøtte langt hurtigere, end det ville være tilfældet i henhold til artikel 3b, stk. 5, i forordning 516/77, hvorefter udbetaling af støtte er betinget af, at det er konstateret, at forarbejdningsvirksomheden har betalt producenterne minimumsprisen. Den pågældende støtte gør det således ifølge Kommissionen muligt at foregribe det tidspunkt, hvor de pågældende kan gøre deres ret til støtte gældende.

37 Ifølge den italienske regering har denne foranstaltning til formål at lette adgangen til landbrugskredit og fremtræder ikke som et supplement til fællesskabsstøtten.

38 Med hensyn til Kommissionens første argument bemærkes, at den hverken i sine indlæg for Domstolen eller under retsforhandlingerne har påvist, af hvilke grunde betalingen til producenterne af købsprisen for tomaterne inden fem dage efter varens levering er en foranstaltning, der kan fordreje samhandelen og fremme produktionen af tomater.

39 Med hensyn til Kommissionens andet argument bemærkes, at artikel 3b, stk. 5, i forordning nr. 516/77 stiller tre betingelser for udbetaling af fællesskabsstøtte:

a) at minimumsprisen er blevet betalt til producenterne,

b) at produkterne er blevet forarbejdet og

c) at de produkter, der er fremstillet ved forarbejdningen, er i overensstemmelse med de gældende kvalitetsnormer.

Når henses til disse tre stillede betingelser, har Kommissionen ikke forklaret, hvorledes en enkelt, nemlig konstateringen af, at minimumsprisen er betalt, kan give den pågældende konservesfabrik ret til udbetaling af fællesskabsstøtte.

40 Kommissionens argumenter må derfor forkastes. Sagsøgte må følgelig frifindes på dette punkt.

Foreneligheden af samme regionallovs artikel 12 med forordning nr. 1035/72

41 I henhold til den nævnte artikel udbetaler regionen Sicilien til producenter af citrusfrugter, medlemmer af andelsforetagender og producentsammenslutninger, de beløb, der er fastsat i regionallov nr. 24 af 3. juni 1975 med senere ændringer. Ifølge Kommissionen er der tale om støtte, som er i strid med den fælles markedsordning for frugt og grønsager, som er indført ved forordning nr. 1035/72.

42 Den italienske regering mener, at der er tale om en foranstaltning, der har til formål at fremme andelsbevægelsen.

43 Det bemærkes, at Kommissionen ikke har præciseret — og end ikke har fremlagt den fuldstændige ordlyd af de bestemmelser, som der henvises til i den anfægtede artikel — hvad de i denne artikel nævnte udbetalinger består i, og hvorfor de må sidestilles med støtte. I øvrigt har den heller ikke angivet, hvilke bestemmelser i forordning nr. 1035/72 den anfægtede artikel skulle være uforenelig med.

44 Uanset at den italienske regering på sin side har taget særdeles kortfattet til genmæle i svarskriftet, findes sagsøgte følgelig at måtte frifindes på dette punkt.

Foreneligheden af artiklerne 15 og 17 i regionallov nr. 83/80 med forordning nr. 1035/72

45 Ifølge disse artikler anvendes visse beløb til mandler, hasselnødder og pistacienødder. Kommissionen har anført, at der er tale om støtte til andelsforetagender og andelshavere, hvis formål er strukturelle forbedringer i produktionen af de nævnte varer, og at denne foranstaltning er uforenelig med forordning nr. 1035/72.

46 Den italienske regering har heroverfor gjort gældende dels, at der er tale om bevaringsforanstaltninger til fordel for små brug, der er truet af forsvinden, og til fordel for den økologiske ligevægt og miljøet, dels at de vedrører en sektor, som ikke synes at være omfattet af en fælles markedsordning.

47 Med hensyn til den sidstnævnte indsigelse bemærkes indledningsvis, at de pågældende produkter er omfattet af forordning nr. 1035/72, således som det fremgår af dens artikel 1 sammenholdt med den fælles toldtarifs pos. 08.05 A, B og D.

48 Kommissionen findes imidlertid heller ikke på dette punkt nærmere at have redegjort for, hvorfor anvendelsen af det udbetalte beløb er støtte til andelsforetagender. Den har heller ikke påvist, hvilken bestemmelse i den nævnte

forordning den er uforenelig med, da forordningens artikel 14 under visse betingelser tillader ydelse af støtte til producentorganisationer.

49 Følgelig må sagsøgte frifindes på dette punkt.

Sagens omkostninger

50 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, dømmes den part, der har tabt sagen, til at betale sagens omkostninger.

51 Ifølge stk. 3 i samme artikel i procesreglementet kan Domstolen imidlertid ophæve sagsomkostningerne helt eller delvis, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter.

52 Da Kommissionen har tabt sagen på visse punkter, vil omkostningerne være at ophæve.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1. **Den italienske Republik har undladt at overholde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til traktaten, idet den først underrettede Kommissionen om forslagene til lovene for regionen Sicilien nr. 47/80 (artikel 10), nr. 49/80 og 83/80 (artiklerne 2-3, 8-12, 15 og 17) efter deres vedtagelse.**

2. **Den italienske Republik har undladt at overholde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til traktaten, idet forregionen Sicilien indførte de foranstaltninger, der er fastsat i artikel 10 i regionallov nr. 47/80 og i artiklerne 2, 3, 8 og 9 i regionallov nr. 83/80.**

3. I øvrigt frifindes sagsøgte.

4. Hver af parterne bærer sine egne omkostninger.

Mertens de Wilmars Koopmans Galmot

Mackenzie Stuart Bosco Everling Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 27. marts 1984.

Justitssekretæren
efter bemyndigelse

H. A. Rühl
Ekspeditionssekretær

J. Mertens de Wilmars
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT P. VERLOREN VAN THEMAAT FREMSAT DEN 7. DECEMBER 1983 [1]

Høje Domstol.

1. Indledning

1.1. Stævningen

I sin stævning af 10. juni 1982 (sag 169/82) har Kommissionen nedlagt påstand om, at det statueres, at Den italienske Republik

a) ved først at give underretning om forslagene til de sicilianske regionallove nr. 47 af 27. maj 1980, nr. 49 af 4. juni 1980 og nr. 83 af 12. august 1980 efter vedtagelsen af de pågældende love har undladt at opfylde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til EØF-traktatens artikel 93, stk. 3;

b) ved at fastsætte interventionsforanstaltninger til støtte for landbruget, jfr. herved artikel 10 i den sicilianske regionallov nr. 47 af 27. maj 1980 og artiklerne 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 15 og 17 i den sicilianske regionallov nr. 83 af 12. august 1980, har undladt at opfylde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til EØF-traktatens artikel 5 sammenholdt med forordningerne (EØF) nr. 2727/75, 337/79, 516/77, 1035/72 og 1360/78.

1 — Oversat fra nederlandsk.